

DET HIMMELSKE HIERARKI

BAGGRUNDSTEKST 2

Bibelen er fyldt med beretninger om engle, og de er langt fra nogen homogen masse. Der findes engle med vidt forskellige evner, opgaver og udseende. Men selv i en kristen kontekst lader englehoben sig ikke afgrænse af de bibelske fortællinger.

I de første århundreder af kirkens historie blev der fortalt videre på Bibelens beretninger og føjet nye historier om engle til, og flere af disse engle fik med tiden navne og personlige attributter (tildelte egenskaber eller genstande). På et tidspunkt ville man gerne have et bedre overblik over alle englene, og man begyndte at kategorisere dem og placere dem i et himmelsk hierarki. Det blev med tiden til en decideret englelære, en såkaldt angelogi. Grundlæggeren af dette arbejde var en mand, der kaldes Dionysios Areopagites. Han skrev omkring år 500 sit store værk: Om det himmelske hierarki.

DET HIMMELSKE HIERARKI

Dionysios tog udgangspunkt i Bibelens mange beretninger om engle og forsøgte at placere dem i et himmelsk hierarki alt efter, hvilken type engel der var tale om, og hvor tæt på Gud englene var. Tanken var den, at jo tættere på Gud englene var placeret i himlen, desto mere hellige og magtfulde var de.

Dionysios inddelte først englene i tre overordnede grupper: De engle der stod Gud nærmest. De engle der tilhørte mellemgruppen. Og endelig de lavest rangerende engle. Jo højere placeret englene var i hierarkiet, desto mindre havde de med mennesker og verden at gøre.

Hver af de tre overordnede grupper blev efterfølgende underinddelt i tre typer, således at der i alt var ni grupper eller englekor, som han kaldte dem. Det 1. kor bestod af de mægtigste engle, som var tættest på Gud. Det 9. kor af de mindst magtfulde engle, som var tættere på verden og mennesker.

Dionysios oprindelige inddeling så således ud:

- 1) De højeste engle: Tronengle, Keruber og Serafer.
- 2) Midtergruppen: Myndigheder, Herskere og Kræfter.
- 3) De laveste engle: Engle, Ærkeengle og Magter.

Gennem kirkens historie er der blevet byttet lidt rundt på rækkefølgen, men med tiden blev der bred enighed om nedenstående rangorden:

1. kor: Serafer
2. kor: Keruber
3. kor: Tronengle
4. kor: Herskere
5. kor: Magter
6. kor: Myndigheder
7. kor: Kræfter
8. kor: Ærkeengle
9. kor: Engle

I Den Danske Folkekirkes officielle lære fylder engle væsentlig mindre end i den katolske kirke. Alligevel er englene blevet en væsentlig del af mange kristnes forestillingsverden - også blandt medlemmer af folkekirken.

DE NI ENGLEKOR

Bibelen fortæller kun sparsomt om englenes udseende. Derfor er måden, englene er blevet afbilledet på i høj grad præget af kirkekunsten og kunstnernes mere eller mindre frie fantasi. Og måske lidt overraskende blev det de 'laveste' engle, der spillede den største rolle i kirkekunsten, fordi de 'høje' engle ifølge traditionen ikke involverede sig i menneskers verden. At ærkeengle således er de næstlaveste engle kan fx overraske mange.

I den følgende beskrivelse af englene er der taget udgangspunkt i såvel Bibelens fortællinger som i de kunsthistoriske konventioner.

1. KOR: SERAFER

Serafer er seksvingede væsner, der omgiver Guds

BAGGRUNDSTEKST 2

himmelske trone. Serafernes farve er rød, og de hører sammen med ildens element. På hebraisk betyder seraf "at brænde". Det samme grundord bruges i øvrigt også som betegnelse for slanger (serafim), hvilket angiver en oprindelig forbindelse mellem slangevæsener og serafengle. I det hele taget er serafer blandingsvæsner, der ligesom keruberne ofte ligner både mennesker og dyr.

Bedst kender vi seraferne fra profeten Esajas' vision: "I kong Uzzijas dødsår så jeg Herren sidde på en højt ophøjet trone, og hans slæb fyldte templet. Serafer stod omkring ham. De havde hver seks vinger; med de to skjulte de ansigtet, med de to skjulte de fødderne, og med de to fløj de. De råbte til hinanden: Hellig, hellig, hellig er Hærskarernes Herre, hele jorden er fuld af hans herlighed." (Esajas Bog kap. 6 vers 2-3).

Dette råb er også blevet opfattet som sang, og seraferne regnes derfor for at være førstesangere i englekoret. Undertiden ses de også afbildet med harper.

Deres størrelse er af kosmiske dimensioner. De er syv himle høje og med et vingefang, der er det dobbelte. I øvrigt blandes serafer og keruber ofte sammen. Begge typer afbildes fx ofte med hundredvis af øjne, selvom det er et klassisk kerub-kendetegn.

2. KOR: KERUBER

Sprogligt er ordet 'Kerub' formentligt beslægtet med andre ord for vogtende fabelvæsener såsom griffer, sfinkser osv. Keruberne er de første engle, der optræder i Bibelen. Vi hører om keruber med flammesværd, der skal vogte indgangen til paradiset, da Gud fordrev Adam og Eva derfra (1. Mosebog kapitel 3). Gud ville forhindre, at menneskene ved at spise af Livets træ skulle opnå udødelighed.

Som vogterengle var det naturligt, at det blev to keruber af guld, der udsmykkede låget på Pagtens Ark, israelitternes vigtigste religiøse genstand. Arken stod i Salomos tempel indtil templet blev ødelagt i 587 f.Kr. (2 Mosebog kapitel 25, vers 7-22).

Beskrivelserne af kerubernes udseende går tilbage til profeten Ezekiel. Han ser i et syn fra Gud en hvirvlende ild med fire væsener i midten. De har menneskelig skikkelse, fødder som en kalv, fire vinger og fire ansigter: Et menneskeansigt, et løveansigt, et okseansigt og et ørneansigt. Keruberne bevæger sig ved hjælp af hjul, og på deres kroppe og vinger sidder hundredvis af øjne (Ezekiels Bog kapitel 1, vers 5-22).

Kirkefaderen Irenæus (ca. år 130 – 202) fandt på at forbinde Ezekiels fire kerubansigter med de fire evangelister, så de passede på indhold og detaljer i de fire evangelier. Senere byttede kirkefaderen Hieronimus (o. 340 – 420) lidt rundt på symboler, så Matthæus fik menneskeansigtet som symbol, Markus løveansigtet, Lukas okseansigtet og Johannes ørneansigtet.

Kerubernes farve er blå som himlen, og deres attributter i kristen kunst er især øjne, hjul eller en bog.

3. KOR: TRONENGLER

Nogle gange tegnes tronengle som hjul med vinger, fordi man tænker Guds trone som en flyvende hestevogn. Andre gange ligner de mere mennesker og sidder omkring tronen. Så har de ofte krone, scepter og rigsæble eller glorie som attributter. Deres farve er gul eller grøn.

4., 5., 6. OG 7. KOR: HERSKERE, MAGTER, MYNDIGHEDER OG KRÆFTER

Sammen med tronenglene går disse englekor tilbage til det første århundrede e.Kr. og Paulus, der opregner dem i Brevet til Kolossenserne (Paulus' Brev til Kolossenserne kapitel 1). Som navnene antyder, så er der tale om en række formløse kræfter og magter, der tjener og hjælper mennesker i forskellige situationer. Netop fordi de mest af alt er formløse kræfter, udgør de en meget diffus størrelse, som ikke har spillet så stor en rolle - hverken i de kristne fortællinger eller i kunsthistorien. Når disse engle en sjælden gang imellem males, så afbildedes de ved en lang række symboler og attributter.

BAGGRUNDSTEKST 2

8. KOR: ÆRKEENGLE

Der er uenighed om, hvor mange ærkeengle der er. I Bibelen er de to eneste, der nævnes ved navn: Gabriel og Michael. Andre jødiske og kristne tekster opregner dog mellem fire og syv ærkeengle. Ud over Michael og Gabriel nævnes ærkeenglen Rafael i Tobits Bog, som er et af de skrifter, der ikke kom med i Bibelen. I Enoks bog opregnes Uriel som en fjerde ærkeengel. Senere er Raguel, Sarakael og Remiel også nævnt, men har aldrig fået helt samme status som de øvrige ærkeengle.

Ærkeenglene har forskellige opgaver og har lagt grunden til den senere tro på skytsengle, der er kendetegnende for den katolske kirke, men som ikke indgår i Den Danske Folkekirkes officielle lære. Michael betyder "Hvem ser Gud?". Han regnes som den mægtigste af ærkeenglene. Michaels attributter er sværd og vægt. Sværdet har han, fordi det var ham, der kæmper mod dragen i Johannes Åbenbaring kapitel 12 og 20. Han omtales ofte som "Den store fyrste", fordi han regnes for leder af den himmelske hærske. Vægten har han, fordi det er ham, der vejer sjælene på Dommens dag. Michael kan både kaldes for en kampengel og hjælperengel. Gabriel betyder "Gud er min styrke". Ligesom Michael er Gabriel også en engel, der drager i krig.

Mest kendt er Gabriel dog som budbringeren fra Gud. Gabriels attributter er ofte en lilje og en stav samt et skriftbånd med ordene til Maria: "Ave Maria, Gratia Plena", der betyder: Vær hilset Maria, du benådede. Gabriel regnes mest for en budbringerengel.

Rafael betyder "Gud læger". Derfor forbindes Rafael ofte med helbredelse og hjælp til de syge og sårede. Oftest er Rafael dog fremstillet som de rejsendes engel. Derfor males han ofte med rejseklæder, sandaler og en vandrestav. Han ses også med en fisk, fordi han reddede Tobit fra en fisk i floden Tigris (ifølge Tobits Bog kapitel 12). Rafael er en klassisk hjælperengel.

Uriel betyder "Guds lys", og han hersker over stjer-

nerne og åbner dødsrigets porte på Dommens dag. Uriel er ofte omkranset af lys og regnes nogle gange for en af de keruber, der vogter paradiset's port. Uriel regnes mest som en vogterengel.

Raguel betyder "Guds ven". Raguel er knapt så rar en engel. Han er den engel, der udfører Guds straf over mennesker, der har begået uret. Raguel er beslægtet med dødsenglene. Han er lidt svær at placere men er mest en hjælperengel.

Sarakael betyder "en fyrste som ser Gud". Sarakael holder sammen med Michael regnskab over menneskers gerninger og er en hjælperengel. Remiel betyder "min Gud er ophøjet". Remiel er først og fremmest en dødsengel, der fører de døde til Gud og er dermed også en hjælperengel.

9. KOR: ENGLE

De engle man oftest møder i religiøse skrifter og religiøs kunst er de engle, der bringer bud fra Gud til mennesker. De ses derfor ofte afbildet som budbringere med skriftruller. Men englene i 9. kor har mange forskellige opgaver og males med en lang række attributter, som hører med til deres forskellige opgaver.

Når de fleste i dag bruger betegnelsen engle, så tænker de ikke på serafer, keruber og tronengle eller på navngivne ærkeengle men på denne gruppe af engle fra 9. kor.

Billeder af disse engle er populære på alt fra glansbilleder til kirkehvelvinger og filmlærreder, og der er rig mulighed for at gå på jagt efter dem alle mulige steder. Når disse engle fra 9. kor har vist sig så langtidsholdbare, skyldes det formentlig, at de har haft evnen til at følge med tidens strømninger på en anden måde end gigantiske engle og engle med hjul. Fortællingerne om disse engle fra 9. kor har fulgt med tiden måske fordi de netop ikke har et navn eller veldefinerede kendetegn. De er på en gang anonyme, kønsløse, luftige, bærer lyse klæder og til tider vinger og glories.